

บทที่ 2

เช็คชื่กร่อมและลักษณะทั่วไปของ เช็คชื่กร่อม

เช็คชื่กร่อมคืออะไร

เช็คชื่กร่อม คือ เช็คที่ได้ถูกจำกัดให้การจ่ายเงินตามเช็คจะต้องจ่ายผ่านหรือจ่ายให้แก่ธนาคาร¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการชื่กร่อมเช็คว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการชื่กร่อมเช็คและวิธีการปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามลักษณะของ เช็คชื่กร่อม

2.1 มูลฐานของการชื่กร่อม

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของการชื่กร่อมเช็ค

การชื่กร่อมเช็คเริ่มมาจากทางปฏิบัติในการหักบัญชีระหว่างกันของธนาคาร โดยแต่เดิมนั้นพ่อค้าส่งจ่ายเช็คให้แก่กัน แล้วผู้รับเช็คจะต้องนำเช็คไปรับเงินด้วยตนเองที่ธนาคาร ซึ่งบางครั้งก็ไม่สะดวกเนื่องจากธนาคารตั้งอยู่ไกล จึงได้เกิดความต้องการที่จะให้ธนาคารทำหน้าที่เป็นตัวแทนเรียกเก็บเงินแทนเจ้าของเช็คโดยเป็นผู้ถือเช็คต่าง ๆ แทนลูกค้าของตนไปทวงถามให้ธนาคารตามเช็คจ่ายเงิน ทั้งนี้ในขณะที่ธนาคารต่าง ๆ จึงได้ส่งพนักงานของตนถือเช็คไปขึ้นเงินระหว่างกัน จนกระทั่งวันหนึ่งพนักงานของธนาคารต่าง ๆ ได้มาพบกันระหว่างทาง จึงได้นำเช็คของตนมาทำการแลกเปลี่ยนกัน สถานที่ที่มีการเปลี่ยนเช็คในครั้งแรกนี้คือที่ Lombard Street ซึ่งเป็นสำนักหักบัญชี (clearing house) แห่งแรก แต่ก่อนที่จะมีการแลกเปลี่ยนเช็คกัน เพื่อจะได้ทราบว่าเช็คฉบับใดเป็นของธนาคารใด พนักงานของธนาคารได้เขียนชื่อของธนาคารซึ่งเป็นนายจ้างของตนไว้ระหว่างเส้นคู่ขนานที่ค้ำหน้าของเช็ค เพื่อจะได้ให้ธนาคารผู้จ่ายเงิน

¹James Mc. Loughlin, Introduction to Negotiable Instruments, 1st.ed. (London : Butterworths, 1975), p.138.

ความเชื่อกันว่าจะต้องจ่ายเงินให้แก่ใคร ซึ่งเป็นวิธีการชื่กร่อมเช็คเป็นครั้งแรก การชื่กร่อมเช็ค
 คู่ขนานนี้ถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินการหักบัญชี ซึ่งจะทำให้ธนาคารผู้จ่าย (paying
 bank) จ่ายเงินให้แก่ธนาคารที่ถูกระบุชื่อในเส้นคู่ขนานนั้น ซึ่งลักษณะเช่นนี้ต่อมาเรียก
 ว่าเป็นการชื่กร่อมเฉพาะ พอดีว่าเมื่อทราบทางปฏิบัติเช่นนี้ของธนาคารก็นำมาปฏิบัติตามกัน
 บ้างที่นอกสำนักหักบัญชี กล่าวคือ เมื่อรู้ว่าผู้รับเงินมีบัญชีอยู่ที่ธนาคารใด ก็จะระบุชื่อของ
 ธนาคารนั้นลงบนเช็ค และต่อมาก็ขยายเป็นเพียงเขียนแค่คำว่า " & Co." ซึ่งเป็นการ
 ชื่กร่อมเพื่อให้มีการจ่ายเงินผ่านธนาคารใด ๆ ก็ได้ไม่จำกัดเฉพาะเจาะจงว่าเป็นธนาคาร
 ไหน ซึ่งในปัจจุบันก็คือเช็คชื่กร่อมทั่วไป¹

การชื่กร่อมนี้ กฎหมายไทยได้ลอกกฎหมายตัวเงินของอังกฤษมาใช้ตามกฎหมาย
 ของอังกฤษ Bills of Exchange Act, 1882 โดยบัญญัติถึงเรื่องเช็คชื่กร่อม
 ไว้ในมาตรา 76 - 82 และยังมีบัญญัติไว้ใน Cheques Act, 1957
 ในมาตรา 4 และ มาตรา 5 ด้วย

2.1.2 วัตถุประสงค์ในการชื่กร่อมเช็ค

ในการชื่กร่อมเช็คก็เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เช็คถูกฉ้อโกงโดยได้โดยง่าย³
 บุคคลที่ได้รับเช็คไปโดยมิชอบไม่อาจนำเช็คชื่กร่อมนี้ไปเบิกเงินสดที่ธนาคารได้เหมือนเช็ค
 ที่มีได้ชื่กร่อม ทั้งนี้ เฉพาะเช็คที่ถูกชื่กร่อมแล้วจะถูกจำกัดให้การจ่ายเงินตามเช็ค จะ
 ต้องจ่ายผ่านหรือจ่ายให้แก่ธนาคาร ผู้ที่ได้รับเช็คลักษณะนี้จึงต้องมีบัญชีเงินฝากของตนเอง
 ที่ธนาคาร หรือจะค้ำประกันเช็คให้แก่ผู้ที่มีบัญชีที่ธนาคาร เพื่อให้ธนาคารเรียกเก็บเงินตาม
 เช็คได้ในทางปฏิบัติธนาคารจะต้องรู้จักเจ้าของบัญชี ทั้งนี้เพราะผู้ที่มีบัญชีเงินฝากที่ธนาคาร

¹Ibid.

²ครั้งนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ , กรมร่างกฎหมาย

³Ibid. p.139.

ในขณะที่เปิดบัญชีจะก่อให้เกิดหลักฐานเกี่ยวกับตนเองแก่ธนาคาร เพื่อประโยชน์ในการติดต่อกัน ว่างั้น การจ่ายเงินจึงจ่ายให้แก่ผู้รับเงินที่ถูกต้องหรือจ่ายให้แก่ผู้ที่มีตัวตนพอที่จะสืบหาตัวได้ ในกรณีที่ยุ้รับเงินได้กับเช็คชื่กร่อมมาโดยทุจริต ก็พอที่จะสืบหาตัวได้ง่ายกว่าเช็คซึ่งไม่มีการชื่กร่อมเพราะในกรณีเช่นนั้นผู้ทรงเช็คสามารถนำไปขึ้นเงินสที่ธนาคารได้ทันที โดยที่ธนาคารไม่รู้จักผู้รับเงิน เพราะมิใช่ลูกค้าของธนาคาร

จึงเห็นได้ว่า การชื่กร่อมเช็คสามารถให้ความปลอดภัยในการจ่ายเงินได้เป็นอย่างดี แม้จะไม่ปลอดภัยอย่างเต็มที่ก็ตาม แต่ก็ลดความเสี่ยงในการจ่ายเงินลงบ้างและยังให้ความสะดวกและปลอดภัยแก่ธนาคาร ตัวอย่างเช่นกรณีเป็น collecting bank ธนาคารจะชื่กร่อมเฉพาะเพื่อเช็คนี้จะไม่สามารถมีพนักงานทุจริตเอาเงินไปได้ และสะดวกแก่การ clearing เพราะจะรู้ได้ทันทีว่าเช็คนั้นในขณะ clearing ธนาคารจะได้รับการ Credit บัญชีให้

2.2 วิธีและประเภทของการชื่กร่อมเช็ค

2.2.1 วิธีการชื่กร่อม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 994 ใ้บัญญัติถึงวิธีการชื่กร่อมเช็คไว้ว่า เพื่อให้มีผลตามกฎหมาย การชื่กร่อมเช็คจะต้องชื่เป็นเส้นขนานคู่ ชื่ขวางไว้เฉพาะค้ำหน้าของเช็ค ว่างั้นหากเส้นคู่ขนานใดไปปรากฏที่อื่น เช่นที่ค้ำหลังของเช็ค ย่อมไม่ถือว่าเป็นการชื่กร่อมเช็ค เนื่องจากขัดต่อบัญญัติของกฎหมาย นอกจากจะต้องชื่เส้นคู่ขนานไว้ค้ำหน้าของเช็คแล้ว ผู้ที่ชื่เส้นขนานนี้จะต้องมีความประสงค์ที่จะให้เส้นคู่ขนานนั้นเป็นการชื่กร่อมเช็คด้วย มิฉะนั้น จะไม่ถือว่าเป็นการชื่กร่อมเช็ค¹

2.2.2 ประเภทของการชื่กร่อม

การชื่กร่อมเช็คมีอยู่ 2 ประเภท ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 994 ว่างั้น

1. การชื่กร่อมทั่วไป (General Crossing) คือการชื่เส้นคู่ขนานชื่ขวางไว้ค้ำหน้าของเช็คกับมีหรือไม่มี คำว่า "และบริษัท" หรือคำย่ออื่นใดของข้อความ

¹ อัมพร ๗ ตะกั่วทุ่ง, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, หน้า 301.

นี้อยู่ในระหว่างเส้นคู่ขนานทั้งสอง (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 994 วรรค 1) คำว่า "และบริษัท" หรือ " & Co." นั้น ไม่มีความหมายพิเศษแต่อย่างใด แต่เป็นคำที่ใช้กันมาทั้งธนาคารของอังกฤษยังเป็นของเอกชนสองสามคน หรือคนเดียวมิใช่บริษัทจำกัด ผู้สั่งจ่ายที่ไม่รู้จักชื่อธนาคารของผู้รับ เงินจึงทิ้งช่องว่างไว้ให้ผู้รับเงินเขียนชื่อธนาคารของตนลงไปเอง¹ เช็คที่มีการขีดคร่อมเช่นนี้เรียกว่า เช็คขีดคร่อมทั่วไป (Generally Crossed Cheque) เช็คขีดคร่อมทั่วไป ผู้ทรงเช็คจะนำเช็คไปเบิกเงินสดจากธนาคารไม่ได้ ต้องนำไปเข้าบัญชีที่ธนาคารของตนเองหรือผู้อื่น เพื่อให้ธนาคารดังกล่าวเรียกเก็บเงินตามเช็คให้

2. การขีดคร่อมเฉพาะ (Special Crossing) คือ การขีดเส้นคู่ขนาน ขีดขวางด้านหน้าของเช็ค และในระหว่างเส้นคู่ขนานทั้งสองนั้นระบุชื่อธนาคารหนึ่งธนาคารใดไว้โดยเฉพาะ เช็คนิพนธ์ผู้ทรงเช็คจะต้องนำเช็คนั้นเข้าบัญชีของตนเอง หรือของบุคคลอื่นที่มีอยู่ในธนาคารที่ระบุไว้ในเช็คโดยเฉพาะเท่านั้น ธนาคารผู้จ่ายจึงจะจ่ายเงินให้ได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 994 วรรค 2)

นอกจากวิธีและประเภทของการขีดคร่อมดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมี การขีดคร่อม หรือการระบุเพิ่มเติมการขีดคร่อมอื่น ๆ นอกจาก 2 ประเภท ดังกล่าวข้างต้นอีกดังต่อไปนี้ คือ

1. การขีดคร่อมที่ระบุข้อความว่า " a/c payee" (เข้าบัญชีผู้รับเงิน) หรือ " a/c payee only" (เข้าบัญชีผู้รับเงินเท่านั้น)

2. การขีดคร่อมที่ระบุว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" (not negotiable)

1. การขีดคร่อมที่ระบุว่า " a/c payee" หรือ "a/c payee only"

โดยตัวของวลีดังกล่าวก็แปลว่า "เข้าบัญชีผู้รับเงิน" หรือ "เข้าบัญชีผู้รับเงินเท่านั้น" ซึ่งเป็นทางปฏิบัติและประเพณีระหว่างผู้เคยก้า (ผู้สั่งจ่าย) กับธนาคาร ซึ่งถือเสมือนหนึ่งเป็น

¹โพทธรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตั๋วเงิน,

คำแนะนำ (instruction) ไปยังธนาคารผู้ทำหน้าที่จ่ายเงิน (paying bank)
ว่าจะต้องจ่ายเข้าบัญชีของผู้รับเงิน (payee) ที่ระบุไว้ในเช็ค ถ้าธนาคารฝ่าฝืน
คำแนะนำดังกล่าว ย่อมถือว่าได้เข้าเสี่ยงต่อการจ่ายเงินโดยประมาณเงินเหลือ ซึ่งธนาคาร
จะต้องรับผิดชอบหากมีความเสียหายเกิดขึ้น

ในเรื่องการชื่กร่วมที่ระบุข้อความว่า " a/c payee " หรือ " a/c payee
only " โดยมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4/2512 ซึ่งศาลฎีกาได้วางบรรพตฐานว่า เช็คชื่กร่วม
ที่ระบุว่าเป็น " a/c payee only " มีความหมายห้ามโอนห้ามเปลี่ยนมือ¹ ดังนั้นโดยสรุป
ข้อความนี้ จึงได้ถูกตีความโดยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4/2512 ให้เป็นข้อความห้ามโอนเกี่ยวกับ
not negotiable (ห้ามเปลี่ยนมือ) ซึ่งเท่ากับเป็นข้อความที่ผูกพันและมีผลตามกฎหมาย
ทั้งนี้ เพราะมีผู้เห็นว่าข้อความนี้ไม่ถือเป็นส่วนหนึ่งของการชื่กร่วมและไม่มีผลอย่างหนึ่ง

¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4/2512 ระหว่าง นายสืบราสิน เออาซิส โจทก์
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด จำเลย

การที่ธนาคารผู้เรียกเก็บเงินนำเช็คชื่กร่วมที่มีคำว่า a/c payee only ซึ่งระบุ
ชื่อ - ยี่ห้อ ร้านของโจทก์ไปเข้าบัญชีของผู้อื่นโดยเชื่อถือว่าผู้อื่นนั้นเป็นตัวแทนของร้านของ
โจทก์นั้นถือว่า ธนาคารผู้เรียกเก็บเงินประมาณเงินเหลือ แม้ธนาคารผู้เรียกเก็บเงินจะ
ทำการโดยสุจริต แต่เมื่อปรากฏว่า ผู้อื่นที่อ้างว่าเป็นตัวแทนของร้านยี่ห้อการค้าานั้นไม่มีสิทธิ
ในเช็ค ธนาคารผู้เรียกเก็บเงินก็ต้องรับผิดชอบเจ้าของร้าน คือ โจทก์ ผู้เป็นเจ้าของอัน
แท้จริงแห่งเช็คนั้น

เช็คที่ระบุชื่อร้านของโจทก์ ซึ่งจดทะเบียนพาณิชย์แล้ว เป็นผู้ถือและชื่กร่วม
ทั่วไป พร้อมทั้งเขียนคำสั่งเป็นห้ามโอนห้ามเปลี่ยนมือ แต่ธนาคารจำเลยกลับนำไปเข้า
บัญชีส่วนตัวของผู้ที่มีใช้ผู้ทรงเช็ค แม้จะเชื่อโดยสุจริตว่าเป็นตัวแทนโจทก์ ย่อมถือได้ว่า
ธนาคารจำเลยประมาณเงินเหลือ และต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ผู้เป็นเจ้าของเช็คที่แท้จริงนั้น

อย่างใดแก่เช็คเลย¹ เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 899 ได้บัญญัติห้ามมิให้เขียนข้อความแปลก ๆ บนตั๋วเงินไว้ว่า "ข้อความอื่นใดซึ่งมิได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายลักษณะนี้ ถ้าเขียนลงในตั๋วเงิน ท่านว่าข้อความอันนั้นหาเป็นผลอย่างหนึ่งอย่างใดแก่ตั๋วเงินนั้นไม่"

สำหรับปัญหาในเรื่องการจ่ายเงินและเรียกเก็บเงินของธนาคารตามเช็คชักรวมที่มีข้อความเช่นนี้ จะกล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป

2. การชักรวมที่ระบุว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 995 (3) บัญญัติว่า "เช็คชักรวมทั่วไปก็ดี ชักรวมเฉพาะก็ดี ผู้ทรงจะเติมคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ก็ได้"

การชักรวมที่ระบุว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" นี้ อาจจัดเป็นอีกประเภทของการชักรวมตามกฎหมายไทยก็ได้ นอกเหนือจากการชักรวมเฉพาะ และชักรวมทั่วไป ในมาตรา 994 การที่กฎหมายระบุให้มีการเพิ่มเติมข้อความเช่นนี้ในเช็คชักรวม ก็เพื่อเป็นการเพิ่มความปลอดภัยในเช็คชักรวมให้มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

คำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" จะคงอยู่กับการชักรวมบนเช็ค ไม่ว่าจะเป็นการชักรวมเฉพาะหรือการชักรวมทั่วไป มีปัญหาว่า ตำแหน่งของคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" นี้จะคงอยู่ที่ใด เนื่องจากกฎหมายมิได้ระบุว่าต้องเขียนคำ ๆ นี้ ในระหว่างเส้นคู่ขนาน ดังนั้นจึงเห็นว่าจะเขียนไว้ที่คานนอกของเส้นขนานก็ได้ และเมื่อเขียนลงไปแล้วก็มีผลตามกฎหมายในมาตรา 999 ซึ่งบัญญัติว่า "บุคคลใดได้เช็คชักรวมของเขามาซึ่งมีคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ท่านว่า บุคคลนั้นไม่มีสิทธิในเช็คนั้นยิ่งไปกว่าและไม่สามารถให้สิทธิในเช็คนั้นต่อไปได้ก็กว่า สิทธิของบุคคลอันตนได้เช็คของเขามา"

โดยผลของมาตรา 999 นี้ จะเห็นได้ว่า เช็คชักรวมที่ระบุว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" หากต่อมาเช็คนั้นได้มีการโอนไปยังบุคคลภายนอก จะมีผลทำให้ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน

อนึ่ง มาตรา 995 (3) ได้กล่าวว่าเฉพาะผู้ทรงเท่านั้นที่จะเป็นผู้เติมคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ลงบนเช็คชักรวมทั่วไป หรือเช็คชักรวมเฉพาะ มีปัญหาว่า หากผู้ส่งจ่าย เป็นผู้เติมข้อความเช่นนี้ลงบ้าง จะมีผลเช่นไร ข้อนี้เห็นว่า ตามมาตรา 917 วรรค 2

บัญญัติว่า " เมื่อผู้สั่งจ่ายเขียนลงในคำหน้าแห่งตั๋วแลกเงินว่า "เปลี่ยนมือไม่ได้" ทั้งนี้ก็หรือเขียนคำอื่นใดความเป็นท่านเอง เช่นเดียวกันนั้นก็ ท่านว่าตั๋วเงินนั้นย่อมจะโอนให้กันได้แก่รูปการและด้วยผลอย่างการโอนสามัญ"

ดังนั้น หากผู้สั่งจ่ายเป็นผู้เติมข้อความว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ลงบนเช็คชื่กร่อมแล้ว ก็จะมีผลตามมาตรา 917¹ วรรค 2 นั่นคือ จะมีผลทำให้เช็คนั้นไม่อาจโอนกันได้ โดยการสลักหลัง และส่งมอบตามแบบการโอนหนี้อื่นพึงต้องชำระตามเขาสั่ง แต่จะคงค่าเป็นการโอนแบบโอนหนี้ธรรมดาตามมาตรา 306 ซึ่งผู้รับโอนไม่มีสิทธิคิดว่าผู้โอน ที่เป็นเช่นนี้เพราะมาตรา 917 วรรค 2 กำหนดให้ผู้สั่งจ่ายวางข้อกำหนดห้ามโอนตั๋วเงินได้ โดยเปิดโอกาสให้ใช้ด้อยคำอื่นในท่านเอง เกี่ยวกับคำว่า "เปลี่ยนมือไม่ได้" ดังนั้นการที่ผู้สั่งจ่ายเติมคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ลงบนเช็คชื่กร่อมแล้ว ก็ย่อมถือได้ว่าผู้สั่งจ่ายวางข้อกำหนด ห้ามโอนลงบนเช็คชื่กร่อมนั้น โดยให้ใช้ด้อยคำนี้เป็นท่านเอง เกี่ยวกับคำว่า "เปลี่ยนมือไม่ได้" ตามมาตรา 917 วรรค 2

ดังนั้น ผลของเช็คชื่กร่อมที่ระบุว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ซึ่ง เติมข้อความโดยผู้ทรงและผู้สั่งจ่ายจึงมีผลตามกฎหมายเหมือนกันคือ ผู้รับโอนไม่มีสิทธิคิดว่าผู้โอน แต่เป็นไปโดยบทบัญญัติของกฎหมายในมาตราที่ต่างกัน โดยเฉพาะถ้าผู้สั่งจ่ายเป็นผู้เติมข้อความเช่นนี้แล้ว แม้เช็คนั้น จะไม่มีการชื่กร่อม ผลก็คง เป็นไปตามมาตรา 917 วรรค 2 แต่สำหรับผู้ทรงหากระบุข้อความนี้บนเช็คที่มีได้ชื่กร่อมแล้วก็จะไม่มีผลตามมาตรา 999 แต่จะมีผลตามมาตรา 923² นั่นคือถือว่าเป็นการระบุข้อกำหนดห้ามการสลักหลังต่อไป ซึ่งมีผลเพียงทำให้ผู้นั้นไม่ต้องรับผิดชอบผู้ทรงเช็คที่รับสลักหลัง เช็คหลังจากมีข้อกำหนดห้ามการสลักหลังต่อไป แต่เช็คฉบับนี้ยังโอนกันได้แบบตั๋วเงินทั่วไป คือสลักหลังและส่งมอบ และผู้รับโอนอาจมีสิทธิคิดว่าผู้โอน³ แต่มีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่า การระบุข้อกำหนดห้ามโอนตามมาตรา 923 นี้ จะมีผลตามมาตรา 999 นั่นคือทำให้ผู้รับโอนไม่มีสิทธิคิดว่าผู้โอน ชื่อน่าสังเกตอีกประการหนึ่งของเช็คชื่กร่อมห้ามเปลี่ยนมือก็คือ มาตรา 995(3) ไม่เปิดโอกาสให้มีการใช้ด้อยคำอื่นนอกจากคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" เท่านั้น ดังนั้นหากผู้ทรงเติมด้อยคำอื่นลงบนเช็คชื่กร่อมแล้ว ก็ไม่น่าจะมีผลตามมาตรา 999 แต่อย่างใด⁴

¹ มาตรา 989 บัญญัติให้นำมาตรา 917 มาใช้กับเรื่องเช็คด้วย

² มาตรา 989 ให้นำมาตรา 923 มาใช้กับเรื่องเช็คด้วย

³ จิตติ ทิงสภพิทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเงินฝาก ตั๋วเงิน, หน้า 94.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 140.

2.3 ผู้มีอำนาจในการชื่กร่อมเช็ค

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 995 ได้บัญญัติถึงตัวบุคคลผู้มีอำนาจในการชื่กร่อมเช็คดังนี้

"มาตรา 995 (1) เช็คไม่มีชื่กร่อม ผู้สั่งจ่ายหรือผู้ทรงคนใดคนหนึ่งจะชื่กร่อมเสียก็ได้ และจะให้เป็นชื่กร่อมทั่วไป หรือชื่กร่อมเฉพาะก็ได้"

(2) เช็คชื่กร่อมทั่วไป ผู้ทรงจะทำให้เป็นชื่กร่อมเฉพาะเสียก็ได้

(3) เช็คชื่กร่อมทั่วไปก็ดี เช็คชื่กร่อมเฉพาะก็ดี ผู้ทรงจะเติมคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ก็ได้

(4) เช็คชื่กร่อมเฉพาะให้แก่ธนาคารใด ธนาคารนั้นจะชื่กร่อมเฉพาะให้ไปแก่ธนาคารอื่นเพื่อเรียกเก็บเงินก็ได้

(5) เช็คไม่มีชื่กร่อมก็ดี เช็คชื่กร่อมทั่วไปก็ดี ส่งไปยังธนาคารใดเพื่อเรียกเก็บเงิน ธนาคารนั้นจะลงชื่กร่อมเฉพาะให้แก่ตนเองก็ได้"

โดยที่การชื่กร่อมมีเพื่อก่อให้เกิดข้อจำกัดในการจ่ายเงิน ซึ่งก็เพื่อความปลอดภัยในการจ่ายเงินดังนั้น การจะอนุญาตให้บุคคลใดมีอำนาจในการชื่กร่อมเช็ค ซึ่งจะทำให้เกิดผลในทางกฎหมายในเรื่อง เช็คชื่กร่อม บุคคลนั้นจำต้อง เป็นผู้ที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องในเช็คโดยตรง¹ กฎหมายจึง ได้บัญญัติให้บุคคลดังต่อไปนี้ มีอำนาจในการชื่กร่อมเช็ค คือ

1. ผู้สั่งจ่าย

2. ผู้ทรง

3. ธนาคาร

1. ผู้สั่งจ่าย คือบุคคลซึ่งออกคำสั่งให้ธนาคารจ่ายเงินให้แก่ผู้รับเงินตามเช็ค ผู้สั่งจ่ายจะต้องมีบัญชีเงินฝากประเภทกระแสรายวันอยู่กับธนาคารด้วยจึงจะเขียนเช็คสั่งให้ธนาคารจ่ายเงินแทนตนได้ การที่กฎหมายระบุให้อำนาจผู้สั่งจ่ายมีอำนาจในการชื่กร่อม เนื่องจากผู้สั่งจ่ายนี้ จะเป็นผู้ที่รองรับผิดเป็นคนแรกในเช็คหากผู้รับเงินไม่ได้รับเงินตามเช็ค

¹ James Mc. Loughlin, Introduction to Negotiable Instruments,

และผู้สั่งจ่ายจะเป็นผู้ที่ต้องจ่ายเงินในบัญชีเงินฝากตามเช็คให้แก่ผู้รับเงิน หรือผู้ทรงโดยชอบก้อ ๆ ไปในที่สุด ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจแก่ผู้สั่งจ่ายว่าผู้ทรงเช็ค หรือบุคคลที่ผู้สั่งจ่ายประสงค์จะให้ได้รับเงินจะได้รับเงินก่อนข้างแน่นอนเพื่อผู้สั่งจ่ายจะได้หลุดพ้นจากความรับผิดชอบ กฎหมายจึงต้องให้อำนาจผู้สั่งจ่ายที่จะมีอำนาจในการชดเชยเช็คได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการยืนยัน หรือเพื่อความมั่นใจของผู้สั่งจ่ายว่า ผู้ที่จะได้รับเงินจะเป็นผู้ซึ่งผู้สั่งจ่ายได้ประสงค์หรือระบุไว้

2. ผู้ทรง คือ ผู้ที่มีเช็คอยู่ในครอบครองในฐานะผู้รับเงิน หรือผู้รับสลักหลัง หรือผู้ถือ (มาตรา 904) ในกฎหมายไทยไม่มีการแบ่งผู้ทรง (holder) ออกเป็น ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย (holder in due course) และผู้ทรงโดยมีค่าตอบแทน (holder for value) ดังกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษ (Bills of Exchange Act, 1882)¹

¹คำจำกัดความของ holder for value เป็นไปตามมาตรา 27 (2) และ (3) "เมื่อใดที่มีการให้สินจ้างเพื่อตั๋วเงิน ท่านให้ถือว่าผู้ทรงตัวนั้นเป็นผู้ทรงโดยมีสินจ้างต่อผู้รับรองและถือคุณสัญญาทั้งหลายที่เข้ามาเป็นคุณสัญญาต่อการให้สินจ้างนั้น"

(3) เมื่อบุคคลใดมีสิทธิยกหน่วงตั๋วเงินอันเกิดจากสัญญาหรือผลแห่งกฎหมาย ท่านให้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ทรงโดยมีสินจ้าง เท่าจำนวนเงินที่ตนมีสิทธิยกหน่วง"

ส่วน holder in due course เป็นไปตามมาตรา 29 บัญญัติว่า "(1) ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย คือผู้ที่ได้ตั๋วเงินมาในรูปแบบบริบูรณ์และถูกต้องตามเนื้อความที่ปรากฏในตราสาร ทั้งถูกต้องตามที่ท่านบัญญัติไว้ต่อไปนี้ คือ

(ก) ได้เป็นผู้ทรงตัวนั้นก่อนตัวถึงกำหนดใช้เงิน โดยไม่รู้ว่าตัวนั้นขาดเชื่อถือมาก่อน หากกรณีเป็นดังนี้

(ข) ได้ตัวมาโดยสุจริตมีสินจ้างตอบแทน ทั้งเมื่อเขาโอนตัวนั้นให้ ไม่รู้ถึงข้อบกพร่องแห่งสิทธิของผู้ที่โอนตัวให้ตน

(2) กล่าวโดยเฉพาะคือ สิทธิของผู้โอนตัวย่อมมีข้อบกพร่องตามความหมายแห่งพระราชบัญญัตินี้ เมื่อไปได้ตั๋วเงินมา หรือให้เขารับรองตัวเงินนั้น ด้วยใช้ถ้อยคำทำกลฉ้อฉล ชมชู้ หรืออุบายอย่างอื่นอันมิชอบด้วยกฎหมาย หรือได้มาโดยสินจ้างอันผิดกฎหมาย หรือเอาตัวมาโอนโดยละเมียดข้อยอมหมายไว้วางใจของบุคคลอื่น หรือโดยพฤติการณ์อันนับว่าเป็นอุบายฉ้อฉล

(3) ผู้ทรง จะเป็นผู้ทรงโดยมีสินจ้างหรือไม่ก็ตาม ซึ่งได้ตั๋วเงินมาจากผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย และมีใ้เกี่ยวข้องกับรู้เห็นในอุบายฉ้อฉลหรือการอันเป็นผิดกฎหมายที่ทำให้ตัวเสีย ย่อมได้ไปซึ่งสิทธิทั้งหลายของผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายต่อผู้รับรองและคุณสัญญาคนก่อน ๆ"

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เป็นเช็คระบุชื่อ (order cheque) ซึ่งการโอนเช็คชนิดนี้จำเป็นต้องมีการสลักหลังและส่งมอบ หากการสลักหลังรายการใดมีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม ผู้ทรงที่ได้รับโอนเช็คภายหลังจากลายมือชื่อปลอมนั้น ก็ไม่อาจถือได้ว่าเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 905 วรรค 1 เพราะถือว่าการสลักหลังเช็คนั้นขาดสายตรงที่มีลายมือชื่อปลอมแล้ว แต่ก็ยังเป็นผู้ทรงเช็คอยู่เพราะบุคคลนั้นมีเช็คอยู่ในความครอบครอง ในกรณีถ้าเป็นเช็คผู้ถือ หากผู้รับโอนเช็ค รับโอนมาโดยสุจริต แม้สิทธิของผู้โอนจะบกพร่อง เช่น เพราะไปลักเช็คของเขามา เช่นนี้ผู้รับโอนเช็คยังถือเป็นผู้ทรงเช็คมีสิทธิฟ้องให้ผู้สั่งจ่ายรับผิดชอบได้ หากธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 480/2514)

มีปัญหว่า "ผู้ทรง" ซึ่งจะมีอำนาจในการชดเชยตาม มาตรา 995 (1)-(3) นี้ หมายความว่าเฉพาะผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายตามความหมายที่ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 904 และ 905 เท่านั้นหรือหมายรวมถึงผู้ที่ไม่อยู่ในฐานะเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ด้วยในเรื่องนี้ นักกฎหมายอังกฤษเห็นว่า เฉพาะผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย (lawful holder) เท่านั้นที่จะมีอำนาจในการชดเชยเช็ค¹ ดังนั้น จึงเห็นว่าผู้ทรงที่มีอำนาจในการชดเชยตาม มาตรา 995 (1)-(3) ก็กล่าว จึงควรหมายถึงผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นและการที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้อ่านาจผู้ทรงในการชดเชยเช็คก็เพื่อให้ผู้ทรงเช็คในฐานะที่เป็นเจ้าของเช็คในขณะนั้น ได้มีโอกาสป้องกันเช็คของตนจากการลักขโมย

3. ธนาคาร (Banker) การที่ธนาคารจะมีอำนาจในการชดเชยเช็คจะกระทำได้เฉพาะกรณีตามมาตรา 995 (4) และ (5) ดังนี้

1. ธนาคารที่รับเช็คชดเชย เฉพาะซึ่งระบุชื่อของธนาคาร ทำการชดเชยเฉพาะซ้ำให้แก่อีกธนาคารหนึ่ง เพื่อให้ธนาคารนั้นเป็นตัวแทนเรียกเก็บเงิน
2. ธนาคารรับเช็คจากลูกค้า โดยเช็คนั้นไม่มีการชดเชย หรือมีการชดเชยแต่เป็นการชดเชยทั่วไป ธนาคารก็ชดเชยเฉพาะให้แก่ตนเอง เพื่อเรียกเก็บเงินแทนลูกค้า

¹ Maurice Megrah and Frank R. Ryder, Byles an Bills of Exchange, 24 th ed. (London : Sweet & Maxwell, 1979), p.243.

ตามมาตรา 995 (4) และ (5) ให้อำนาจธนาคาร เท่านั้นที่จะทำเช่นนี้ได้ธนาคาร คืออะไร เป็นไปคามคำจำกัดความและมาตรา 4 ในพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ทั้งนี้ "ธนาคารพาณิชย์" หมายความว่า ธนาคารที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ และหมายความรวมถึงสาขาของธนาคารต่างประเทศที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์

"มาตรา 4 การธนาคารพาณิชย์ หมายความว่า การประกอบธุรกิจประเภทรับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืน เมื่อทวงถามหรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้และใช้ประโยชน์เงินนั้นในทางหนึ่งหรือหลายทาง เช่น

- ก. ให้อุปยืมเงิน
- ข. ซื้อขายหรือเก็บเงินตามตั๋วแลกเงินหรือตราสาร เปลี่ยนมืออื่นใด
- ค. ซื้อหรือขายเงินปรีวรรคต่างประเทศ

ทั้งนี้ จะประกอบธุรกิจประเภทอื่นอัน เป็นประเพณีที่ธนาคารพาณิชย์พึงกระทำด้วยหรือไม่ก็ตาม"

นอกจากนี้ ยังหมายความรวมถึง ธนาคารแห่งประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 หรือสถาบันการเงินอื่นที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจ เช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์ เช่น ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ตามพระราชบัญญัติธนาคารอาคารสงเคราะห์ พ.ศ. 2496 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509

มีผู้เห็นว่า บริษัทเงินทุนจะมีอำนาจตามมาตรา 995 (4) และ (5) หรือไม่ บริษัทเงินทุนแม้จะประกอบกิจการคล้ายกับธนาคารคือรับฝากเงินจากประชาชนก็ความ แต่การฝากเงินของบริษัทเงินทุนนี้มีเฉพาะการฝากประจำเท่านั้น ไม่มีการรับฝากแบบบัญชีกระแสรายวันเช่นธนาคาร¹ บริษัทเงินทุนจึงมิใช่ธนาคารตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 บริษัทเงินทุนจึงไม่อาจนำเช็คมาทำการหักบัญชีที่สำนักหักบัญชีเหมือนดังธนาคาร ตามมาตรา 995 (4) และ (5) นี้ได้ เพราะบริษัทเงินทุนมิใช่ธนาคาร

¹ สุนทร เสถียรไทย, คำบรรยายกฎหมายว่าด้วยกิจการธนาคารพาณิชย์, (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519) หน้า 4.

การชดเชยเฉพาะของธนาคารตามมาตรา 995 (4) และ (5) นั้น ก็เพื่อประโยชน์ในการเรียกเก็บเงินแทนลูกค้าของธนาคาร ขณะเดียวกันก็เพื่อประโยชน์ในการป้องกันการทุจริตของพนักงานธนาคาร เพราะไม่อาจนำเช็คไปเบิกเงินสดได้

มีปัญหว่าในกรณีที่มีผู้นำเช็คมาขายลកให้แก่ธนาคาร เมื่อเช็คถึงกำหนดจ่ายเงิน ธนาคารก็ชดเชยเฉพาะ เช็คนั้นแล้วส่งไปเรียกเก็บที่ธนาคารตามระบุในเช็ค ธนาคารทำการชดเชยในรัฐนะอะไร เห็นว่าการชดเชยของธนาคารในกรณีนี้ ธนาคารทำไปในรัฐนะเป็นผู้ทรงเช็ค มีใช้ในรัฐนะที่แทนเรียกเก็บเหมือนกรณีในมาตรา 995 (4) และ (5)

2.4 ระยะเวลาที่อาจมีการชดเชยได้

ในหัวข้อนี้จะพิจารณาว่า ผู้มีอำนาจในการชดเชยตามข้อ 2.3 ความที่กล่าวมาแล้วนี้ จะคงทำการชดเชยในขณะใดจึงจะทำให้การชดเชยนั้นมีผลตามกฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้บัญญัติถึงเรื่องนี้ไว้แก่ประการใด แต่เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติในมาตรา 995 ซึ่งได้ระบุถึงบุคคลผู้มีอำนาจในการชดเชยเช็คแล้ว จึงเห็นว่าระยะเวลาที่บุคคลดังกล่าวจะทำการชดเชยเช็คเพื่อให้มีผลตามกฎหมายนั้น เช็คนั้นจะต้องอยู่ในความครอบครองของบุคคลนั้น

มีปัญหว่า หากเช็คหลุดพ้นจากการครอบครองของผู้สั่งจ่าย หรือผู้ทรงไปแล้ว แต่บุคคลดังกล่าวแอบไปชดเชยเช็คที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น รอยชดเชยนั้นจะมีผลใช้ไ้หรือไม่ ข้อนี้เห็นว่า หากพิจารณาถึงมาตรา 996 ซึ่งบัญญัติว่า "การชดเชยเช็คความที่อนุญาตไว้ในมาตราก่อนนั้น ท่านว่าเป็นส่วนสำคัญอันหนึ่งของเช็ค ใครจะลบล้างย่อมไม่เป็นการชอบด้วยกฎหมาย"

มาตรา 996 ได้กล่าวถึงเฉพาะกรณีการลบล้าง ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

โพธิพร เนติโพธิ์, "ผู้ทรงตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์"

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตร์ แผนกนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 116.

ฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษใช้คำว่า Obliterate¹ แต่เมื่อคู่ที่มาของมาตรา 996 นี้
ปรากฏว่า ได้คัดลอกมาจาก Bills of Exchange Act, 1882 ในมาตรา 78
ซึ่งมาตรา 78 ของกฎหมายตั๋วเงินอังกฤษบัญญัติว่า

"A crossing authorised by this Act is a material part of the cheque; it shall not be lawful for any person to obliterate or, except for as authorised by this Act, to add to or alter the crossing"

ในกรณีที่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้ทรงเติมการชื่กร่อมลง ไปโดยในขณะที่เช็คพ้นไปจากการครอบครองของตน จึงเท่ากับเป็นการ addition ตามมาตรา 78 นี้แล้ว การเติมการชื่กร่อมดังกล่าว เป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งผลจะเป็นอย่างไร จะได้อ้างรวมไว้ในหัวข้อผลของการชื่กร่อมและการลบล้างการชื่กร่อมในหัวข้อต่อไป

มีปัญหามาพิจารณาอีกประการหนึ่ง คือ เช็คที่ผู้ทรงเก็บไว้นานเกิน 6 เดือน นับแต่วันออกเช็ค ผู้ทรงจะทำการชื่กร่อมได้หรือไม่ ข้อนี้เห็นว่า กำหนดเวลา 6 เดือนดังกล่าว เป็นเรื่องกำหนดเวลาให้ผู้ทรงยื่นเช็คให้ธนาคารจ่ายเงินตามมาตรา 991 (2) ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับการชื่กร่อมเช็ค จึงเห็นว่า แม้จะเก็บเช็คไว้นานเกิน 6 เดือนแล้ว จึงค่อยชื่กร่อมเช็ค เช็คนั้นก็เป็นเช็คชื่กร่อมแล้ว ซึ่งจะต้องนำบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องเช็คชื่กร่อมมาใช้บังคับได้

2.5 ผลของการชื่กร่อมและการลบล้างการชื่กร่อม

2.5.1 ผลของการชื่กร่อมเช็ค

การชื่กร่อมเช็คทำให้เช็คนั้นจะต้องจ่ายเงินผ่านธนาคารเท่านั้น (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 994) โดยลูกค้าจะต้องนำเช็คมาเข้าบัญชีของตน

¹คำแปลประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 996 เป็นดังนี้

"Section 996 A crossing authorised in the foregoing section is a material part of the cheque. It shall not be lawful for any person to obliterate it."

ที่ธนาคาร เพื่อให้ธนาคารเป็นตัวแทนเรียกเก็บ ส่วนธนาคารที่ระบุในเช็คนั้นจะจ่ายเงินสกให้แก่ผู้ทรงเช็คไม่ได้ จะต้องจ่ายผ่านธนาคารของผู้ทรงหรือผู้รับเงินตามเช็ค ซึ่งจะเห็นได้ว่าในเรื่องเช็คชื่กร่อมนี้จะมีธนาคารเข้ามาเกี่ยวข้องกับอย่างน้อย 2 ธนาคาร คือ ธนาคารผู้เรียกเก็บเงิน (collecting bank) และธนาคารผู้จ่ายเงิน (paying bank)¹

ผลของการชื่กร่อมนอกจากจะทำให้ธนาคารผู้จ่ายไม่อาจจ่ายเงินสกให้แก่ผู้รับเงิน (payee) หรือผู้ทรงเช็คได้แล้ว ยังทำให้เกิดผลที่ต่างไปจากเช็คที่มีได้มีการชื่กร่อมดังนี้

1. ต่อธนาคารผู้จ่าย (paying bank) โดยกอน้ำที่ให้แก่ธนาคารที่จะต้องจ่ายเงินให้แก่ธนาคารเรียกเก็บ (collecting bank) เท่านั้น ทั้งนี้แล้วแต่ว่าเป็นชื่กร่อมทั่วไปหรือชื่กร่อมเฉพาะแล้วแต่กรณีไป แต่ขณะเดียวกันก็ลึกลับหน้าในการตรวจสอบถึงตัวบุคคลซึ่งมีสิทธิรับเงินตามเช็คว่าเป็นบุคคลที่มีสิทธิจริงหรือไม่ (identity of payee or holder) ทั้งนี้ เพราะธนาคารเรียกเก็บ (collecting bank) จะเป็นผู้รับรองการสลักหลัง เมื่อส่งเช็คมาเรียกเก็บจากธนาคารผู้จ่าย (รายละเอียดในเรื่องเหล่านี้จะกล่าวในบทต่อไป) ซึ่งเป็นการผลักรားให้แก่ธนาคารเรียกเก็บ (collecting bank) โดยปริยาย

ดังนั้น ถ้าหากธนาคารผู้ทำการจ่ายเงินได้จ่ายเงินโดยถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของการจ่ายเงินตามเช็คชื่กร่อม กล่าวคือจ่ายให้เฉพาะแก่ธนาคารตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว ธนาคารผู้จ่ายเงินนั้นก็สามารรถหักบัญชีผู้ส่งจ่ายได้ และถ้าธนาคารผู้เรียกเก็บเงิน (collecting bank) นำเงินที่เรียกเก็บได้ไปจ่ายให้บุคคล (คือจ่ายให้แก่ผู้มิใช่เจ้าของเช็คที่แท้จริง) เมื่อเป็นเช่นนี้ ธนาคารผู้เรียกเก็บเงิน (collecting bank) ก็อาจจะต้องรับผิดชอบผู้เป็นเจ้าของเช็คอันแท้จริง (ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1000)

¹ที่กล่าวเช่นนี้เพราะในกรณีที่ เป็นเช็คชื่กร่อมเฉพาะ หากธนาคารที่ถูกระบุในชื่กร่อมไม่มีการติดต่อกับธนาคารตามเช็ค ธนาคารนี้จะต้องชื่กร่อมเฉพาะไปให้ธนาคารอื่นที่มีบัญชีติดต่อกับธนาคารตามเช็คให้เป็นตัวแทนเรียกเก็บของธนาคารอีกทีหนึ่ง

2. ธนาคารผู้เรียกเก็บ (collecting bank) ในทางปฏิบัติธนาคารผู้เรียกเก็บ (collecting bank) จะรับเงินจากธนาคารผู้จ่าย (paying bank) แล้วนำเงินนั้นมาเข้าบัญชีผู้รับเงิน (payee) หรือผู้ทรง (holder) ซึ่งธนาคารผู้เรียกเก็บ (collecting bank) ก็จะต้องมีความแน่ใจว่าบุคคลนั้น ๆ หรือเจ้าของบัญชีนั้น ๆ คือบุคคลที่มีสิทธิที่จะได้รับเงินตามเช็คในฐานะที่เป็นผู้ทรงเช็ค ซึ่งปรกติจะต้องเป็นผู้เคยค้ากับธนาคารผู้เรียกเก็บ (collecting bank) เอง เช่นจะต้องมีการเปิดบัญชีมาก่อนแล้ว

มีปัญหาว่า ธนาคารผู้เรียกเก็บ (collecting bank) จะต้องใช้ความระมัดระวังเพียงใด เพื่อให้แน่ใจว่าลูกค้าของตนเป็นบุคคลที่มีสิทธิรับเงินตามเช็ค เพื่อธนาคารผู้เรียกเก็บ (collecting bank) จะได้เรียกเก็บเงินตามเช็คให้ ความระมัดระวังของธนาคารผู้เรียกเก็บอาจจะเป็นว่าจะต้องตรวจสอบถึงสภาพความมีอยู่จริง และความถูกต้องของตัวผู้รับเงิน หรือผู้ทรง (identity of payee or holder) ซึ่งได้ทำการเปิดบัญชีไว้กับธนาคาร¹ ซึ่งจะโยงไปสู่ปัญหาความรับผิดชอบของธนาคารในการเรียกเก็บเงินซึ่งจะกล่าวต่อไป

3. ปล่อยผู้สั่งจ่าย (drawer) ผู้สั่งจ่ายเช็คชื่กร่อมที่ชำระหนี้ด้วยเช็คประเภทนี้ และเช็คนั้นได้ถึงมือผู้รับเงินแล้ว และปรากฏว่าธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คได้จ่ายเงินตามเช็คไปโดยถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของการจ่ายเงินตามเช็คชื่กร่อม โดยความสุจริต และปราศจากความประมาทเลินเล่อ แม้ต่อมาจะปรากฏว่าในที่สุดว่าผู้รับเงินจะไม่ได้รับเงินตามเช็ค ผู้สั่งจ่ายก็ไม่ต้องรับผิดชอบกับผู้เป็นเจ้าของเช็คที่แท้จริง ให้ถือเสมือนว่าได้มีการรับเงินตามเช็คถูกต้องแล้ว² (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 998) ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของหลักในการชำระหนี้ด้วยตั๋วเงินตามมาตรา 321 วรรค 3 ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าการชำระหนี้ด้วยออก ตั๋วเงิน หรือตั๋วสลักหลังตั๋วเงินหรือประทวนสินค้า ท่านว่าหนี้ นั้น จะระงับไปเมื่อตั๋วเงิน หรือประทวนสินค้านั้นได้ใช้เงินแล้ว"

¹ T.G.Reeday, The Law Relating to Banking, 14 th ed. (London: Butterworth, 1980), p. 432.

² อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน, หน้า 310.

4. ท่อบุ้รับเงิน (payee) หรือผู้ทรง (holder) บุคคลเหล่านี้จะรับเงินสกลโดยทรงมิได้ ต้อง เป็นการรับเงินโดยการเรียกเก็บของธนาคารก่อนเสมอ แม้ธนาคารผู้จ่ายเงิน (paying bank) กับธนาคารเรียกเก็บ (collecting bank) จะเป็นธนาคารเดียวกันก็จะต้อง credit บัญชีจากบัญชีผู้ส่งจ่ายไปให้บัญชีธนาคารและไปยังบัญชีของบ้รับเงิน ธนาคารจะจ่ายเงินสกลทันทีให้แก่บ้รับเงิน หรือผู้ทรงเช็ค โดยไม่ผ่านบัญชีธนาคารมิได้

นอกจากนี้ มีผลต่อหน้าหรือซึคซึน การระมิตระวังมิให้จ่ายเงินโดยประมาณ เลินเล่อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1009 ได้เพิ่มขึ้นในกรณีการซึคคร่อม ถ้าธนาคารปฏิบัติหน้าพิคไปจากที่กำหนดนี้ บ้รับเงินหรือผู้ทรง ซึ่งเป็นเจ้าของเช็คที่แท้จริง ย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้ธนาคารรับพิคได้ ตัวอย่าง เช่น ถ้าธนาคารจ่ายเงินโดยไม่สุจริต และประมาณเลินเล่อ ธนาคารผู้จ่ายเงินต้องรับพิคต่อบ้รับเงินหรือผู้ทรง ซึ่งเป็นเจ้าของเช็คที่แท้จริง ซึ่งถือได้ว่าเป็นช้อยกเว้นของหลักที่ว่าธนาคารผู้จ่ายเงิน ไม่มีความผูกพันที่จะต้องรับพิคต่อบ้รับเงินหรือผู้ทรง

ผลของการซึคคร่อมเช็คนอกจากจะมีผล เป็นไปตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว ในกรณีเช็คซึคคร่อมวัตถุประสงค์ก็เพื่อความปลอดภัยในการจ่ายเงิน แต่การซึคคร่อมตามมาตรา 995 (3) ซึ่งให้ผู้ทรงระบุข้อความว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" (not negotiable) ลงในเช็คซึคคร่อม มีผลทำให้บ้รับเงินโอนเช็คไม่มีสิทธิถือกว่าผู้โอน ตามมาตรา 999 ดังกล่าวมาแล้ว

2.5.2 ผลของการลบล้างการซึคคร่อมเช็ค

ตามมาตรา 996 บัญญัติว่า "การซึคคร่อมเช็คความที่อนุญาตไว้ในมาตรา กอนนั้น ท่านว่าเป็นส่วนสำคัญอันหนึ่งของเช็ค ใครจะลบล้างย่อมไม่เป็นการชอบด้วยกฎหมาย" แต่บทบัญญัติในมาตรา 996 มิได้ระบุว่า หากมีการลบล้างการซึคคร่อมแล้ว จะมีผลประการใด จึงมีความเห็นเกี่ยวกับการลบล้างการซึคคร่อมแบ่ง เป็น 2 ฝ่าย ดังนี้

1. ฝ่ายที่ 1¹ เห็นว่าการซึคคร่อมถือเป็นส่วนสำคัญอันหนึ่งของเช็คเมื่อซึคคร่อมลงไปแล้วจะลบล้างไม่ได้ไม่ว่ากรณีใด ดังนั้นหากบุคคลใดลบล้างการซึคคร่อมอันนั้นแล้ว

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 306.

ให้ถือเสมือนว่ามีได้มีการลงลายมือชื่อแล้ว นั่นก็คือการชื่กร่วมกันยังคงอยู่ซึ่งมีผลทำให้การจ่ายเงินตามเช็คต้องจ่ายผ่านธนาคาร ไม่อาจจ่ายเป็นเงินสดได้

เหตุผลของความเห็นที่ 1 นี้ก็คือ เห็นว่ามาตรา 996 ได้บัญญัติไว้แก่ชื่กร่วมกัน การชื่กร่วมกันเช่นนั้น ใครจะลงลายมือชื่อไม่เป็นการชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ โดยหลักการของการที่ความแสวงว่าเช็คที่ได้ชื่กร่วมแล้ว แม้ยังอยู่ในมือผู้ที่ชื่กร่วมเองก็จะลงลายมือชื่อไม่ได้ ทั้งนี้ เพราะการชื่กร่วมกันนั้นจะไม่สะดวกต่อการขึ้นเงินบ้าง แต่มีผลประโยชน์แก่คู่สัญญาที่สุจริตด้วยกันทุกฝ่าย หากยอมให้ลงลายมือชื่กร่วมได้ ผู้รับโอนเช็คภายหลังหรือธนาคารก็ไม่อาจทราบได้ว่าลายมือชื่อที่ลงกำกับกับการลงลายมือชื่กร่วมเป็นลายมือชื่อที่ไม่ปลอม และไต่ถามโดยผู้มีอำนาจหรือไม่ ทั้ง ๆ ที่โดยปรกติแล้ว รายการต่าง ๆ ที่เขียนลงในเช็ค หากต้องการจะแก้ไขก็เขียนแก้ แล้วผู้สั่งจ่ายลงชื่อกำกับ ไม่ว่าจะเขียนจำนวนเงินหรือชื่อผู้รับเงินหรือรายละเอียดบางอย่าง¹ แต่ในเรื่องการชื่กร่วมนี้เมื่อมาตรา 996 บัญญัติไว้ชัดเจนนี้นี้ จึงลงลายมือชื่อไม่ได้ ความเห็นที่ 1 เป็นการตีความกฎหมายอย่างเคร่งครัด

2. ความเห็นที่ 2 เห็นว่า เช็คเมื่อมีการชื่กร่วมแล้วอาจถูกลบลายมือชื่กร่วมได้ และการลงลายมือชื่กร่วมถือเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อสำคัญในตัวเงินตามความหมาย มาตรา 1007 วรรคสุดท้าย ทั้งนี้ เช็คที่มีการชื่กร่วมแล้วก็อาจลงลายมือชื่อโดยความยินยอมจากคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายที่เกี่ยวข้อง² และเมื่อลงลายมือชื่อไปแล้วโดยความยินยอมของทุกฝ่าย เช็คนั้นก็จะได้รับการปฏิบัติเสมือนดังเป็นเช็คธรรมดาที่มีได้ชื่กร่วม หากมีการลงลายมือชื่กร่วมโดยพลการโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ผลของการลงลายมือชื่กร่วมก็เป็นไปตามมาตรา 1007 คือ เช็คนั้นเสียไปไม่มีผลเป็นเช็คอีกต่อไป ซึ่งทำให้ผู้สั่งจ่ายไม่ต้องรับผิดชอบเช็คอีกต่อไป³ มีปัญหาว่า หากมีการลงลายมือชื่กร่วมโดยผู้สั่งจ่าย ก่อนส่งมอบเช็คให้แก่ผู้รับเงินจะทำ

¹สุทุม นวพันธ์, การสัมมนากฎหมายธุรกิจ, ซึ่งจัดโดยเนติบัณฑิตยสภา (พระนคร: โรงพิมพ์ที่รณสาร, 2515) หน้า 47.

²เฉลิม ยงบุญเกิด, เช็คกฎหมายและการปฏิบัติ, หน้า 114.

³จิตติ ทิงศกัณท์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเงินฝาก ตัวเงิน, หน้า 151.

ได้หรือไม่ เห็นว่าน่าจะทำได้เพราะในขณะนั้นการแสดงเจตนาของผู้สั่งจ่ายที่จะถอนสิทธิสัมพันธ์กับผู้รับเงิน ยังไปไม่ถึงผู้รับเงิน การแก้ไขเปลี่ยนแปลงใด ๆ ย่อมจะทำได้

สำหรับผลของการลบล้างการขีดคร่อม ซึ่งจะมีผลต่อการจ่ายเงินของธนาคารผู้จ่าย (paying bank) จะกล่าวในบทต่อไป

หากจะถือตามความเห็นของฝ่ายที่ 2 นี้แล้ว ผลของการลบล้างการขีดคร่อมในส่วนที่เกี่ยวกับตัวผู้ทำการลบล้างเองและผู้รับโอนคนต่อ ๆ ไป เชื่อกันว่าการลบล้างนั้นยังคงใช้ได้ก็ต่อผู้สัญญา ซึ่งเป็นผู้แก้ไขลบล้างนั้น รวมทั้งผู้สลักหลังภายหลังการลบล้างการขีดคร่อมนั้น

มีปัญหาที่น่าสงสัยว่า การลบล้าง (obliterate) การขีดคร่อมตามมาตรา 996 นี้รวมถึงการแก้ไข (alteration) เพิ่มเติม (addition) การขีดคร่อมด้วยหรือไม่

เมื่อพิจารณาถึงคำแปลประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 996 ซึ่งมีบัญญัติว่า

"A crossing authorised in the foregoing section is a material part of the cheque. It shall not be lawful for any person to obliterate it.

ซึ่งมาตรา 996 นี้ กฎหมายไทยลอกมาจากมาตรา 78 ของ Bills of Exchange Act, 1882 ซึ่งมีบัญญัติว่า

"A crossing authorised by this Act is a material part of the cheque; it shall not be lawful for any person to obliterate or, except as authorised by this Act, to add to or alter the crossing."

ซึ่งเมื่อเทียบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 996 และ Bills of Exchange Act, 1882 section 78 แล้วจะเห็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 มาตรา 996 ลอกกฎหมายอังกฤษมาเกือบคำต่อคำ ดังนั้นการที่ตัวบท

กฎหมายไทยมิได้มีคำว่า to add to และ to alter เหมือนกับกฎหมายของประเทศอังกฤษ จึงทำให้เห็นว่าผู้ร่างกฎหมายจงใจที่จะไม่ให้มาตรา 996 นี้ รวมถึงการเพิ่มเติม และแก้ไขการชดเชยด้วย หากประสงค์จะให้รวมถึง 2 กรณีด้วยแล้ว ก็คงจะลอกมาจากฉบับ ในปัญหานี้ผู้เขียนเห็นว่าแม้ความในคัมภีร์ มาตรา 996 จะใช้คำว่า "ลบล้าง" และในภาษาอังกฤษใช้คำว่า "obliterate" ก็ตาม เห็นว่าน่าจะหมายความรวมถึงการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมการชดเชยลงไปด้วย หากว่าการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมการชดเชยนั้นทำโดยบุคคลซึ่งไม่มีอำนาจจะกระทำได้ ในเรื่องการแปลความหมายในทำนองเดียวกันนี้ นักกฎหมายบางท่าน¹ เคยแปลความหมายของคำว่าแก้ไขเปลี่ยนแปลง (alteration) ความความหมายที่ปรากฏในมาตรา 1007 ให้ถึงความรวมถึงการชดเชยมาหลายข้อความเก่าหรือชดเชยมาแล้ว เขียนข้อความใหม่และรวมถึงการ "เติม" คำลงไปใหม่ด้วย

ในเรื่องเพิ่มเติมการชดเชยนี้ ได้มีคดีเกิดขึ้นในอังกฤษซึ่งมีผู้สลับหลัง เฉพาะให้แก่ F & Co. ต่อมาได้มีการนำเช็คเข้าบัญชีเพื่อให้ธนาคาร เป็นตัวแทนเรียกเก็บธนาคารซึ่งทำหน้าที่เรียกเก็บได้เติมคำว่า "เข้าบัญชีธนาคาร E" (account E bank) ศาลตัดสินว่า การระบุเพิ่มเติมลงไปเช่นนี้มีใช้การเพิ่มเติมลงในการชดเชย แต่เป็นแต่เพียงคำแนะนำให้ธนาคารที่ไ้รับ เช็คว่าจะต้องจัดการอย่างไรกับเงินจำนวนนั้น หลังจากไ้รับแล้ว²

2.5.3 การยกเลิกการชดเชยและทางปฏิบัติของธนาคาร

คำว่า การลบล้างการชดเชยเป็นคำที่ใช้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ในทางปฏิบัติของธนาคารหรือบุคคลทั่วไปจะใช้คำว่า ยกเลิกการชดเชย ซึ่งทั้งการยกเลิกการชดเชยก็ดี การลบล้างการชดเชยก็ดีต่างมีผลเหมือนกัน คือ หาก

¹ ประพนธ์ คำตะมาน, หมายเหตุคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 575/2507, คำพิพากษาศาลฎีกา ปี 2507 พิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา หน้า 1117 - 1118.

² กุคคิ Smith and Baldwin v. Barclays Bank (1944).

เป็นการกระทำที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว เป็นกันว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเช็ค
ทุกคนตกลงยินยอมช่วยในการยกเลิก ก็มีผลให้เชิคนั้นนำไปเบิกเงินสดได้ จึงอาจกล่าวได้
ว่าการยกเลิกการชื่คร่อมก็คือการลบล้างการชื่คร่อมนั่นเอง เพียงแค่ใช้คำที่ต่างกัน
เท่านั้น

ในเรื่องการลบล้างการชื่คร่อมดังที่กล่าวข้างต้นแล้วว่ามีความเห็นอยู่ 2 ฝ่าย
ว่ามีทั้งทำได้ และทำไม่ได้ ในทางปฏิบัติเมื่อผู้สั่งจ่ายหรือธนาคารเมื่อชื่คร่อมเช็คไปแล้ว
บางครั้งอาจจะต้องการยกเลิกการชื่คร่อมนั้นเสีย ทางปฏิบัติธนาคารก็จะประทับตรา
ธนาคารบอกเลิกการชื่คร่อม พร้อมระบุว่า " please pay cash" แทน คือให้จ่าย
เงินเป็นเงินสดแทนจ่ายให้ธนาคารโดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นเช็คชื่คร่อม¹ ในกรณีของผู้
สั่งจ่ายเป็นผู้ชื่คร่อม ผู้สั่งจ่ายก็อาจยกเลิกการชื่คร่อมได้ โดยลงนามกำกับการยกเลิก
การชื่คร่อม

ฝ่ายที่เห็นว่า² เช็คเมื่อชื่คร่อมไปแล้ว ไม่อาจยกเลิกการชื่คร่อมนั้นได้
เนื่องจากเห็นว่าหากยอมให้ยกเลิกการชื่คร่อมได้แล้ว ก็จะเป็นการไม่ปลอดภัยแก่ผู้ทรง
เช็ค เพราะลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายปรากฏอยู่บนเช็คแล้ว จึงง่ายแก่การปลอมแปลงลายมือชื่อ
ผู้สั่งจ่ายในการกำกับการยกเลิกการชื่คร่อม ทั้งนี้การยกเลิกการชื่คร่อม จึงไม่น่าจะ
ทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย เพราะขัดกับมาตรา 996 โดยชัดแจ้ง และแม้แต่ธนาคารแห่ง
ประเทศไทยก็ยังมีหนังสือเวียนไปยังธนาคารพาณิชย์ว่ามีให้ยกเลิกการชื่คร่อม อย่างไร
ก็ตาม หากจะให้มีการณ์ผ่อนผันให้มีการยกเลิกการชื่คร่อมได้ ก็ควรจะผ่อนผันให้เฉพาะกรณี
ที่ผู้สั่งจ่ายเอง หรือตัวแทนโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้สั่งจ่ายเป็นผู้มาขอรับ เงินสดที่ธนาคาร
ผู้จ่ายเงินเอง ในปัจจุบันนี้การยกเลิกการชื่คร่อมมักไม่กระทำกันในทางปฏิบัติ เพราะหาก
ธนาคารยอมให้เกิดมีการกระทำเช่นนี้ได้แล้ว ธนาคารอาจต้องเกิดความรับผิดชอบได้หาก
มีความเสียหายเกิดขึ้น เพราะความประมาทเลินเล่อของธนาคาร

¹ สุทธิ นวพันธ์, การสัมมนากฎหมายธุรกิจ, หน้า 47

² เรื่องเดียวกัน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3288/2522 ธนาคารกรุงเทพ ฯ โจทก์

ธนาคารมหานคร ฯ กับพวก จำเลย

ธนาคารโจทก์รับเช็คจากลูกค้า ได้ตั้งตราชื่กร่อมเฉพาะแก่ธนาคารโจทก์
 เช็คหาย มีผู้นำเช็คนั้นไปเข้าบัญชีธนาคารจำเลยเรียกเก็บเงินโดยชื่กร่อมชื่อธนาคารโจทก์
 ในชื่กร่อมเฉพาะออก มีตราธนาคารโจทก์รับรองการแก้ไข แต่ลายมือชื่อบุคคลผู้รับรอง
 การแก้ไขไม่มีในตัวอย่างผู้มีอำนาจลงนามแทนโจทก์ ถือว่าเป็นลายมือชื่อปลอม การแก้ไข
 ทำโดยโจทก์ไม่ได้ยินยอม ธนาคารจำเลยเรียกเก็บเงินตามเช็คแล้วจ่ายเงินแก่เจ้าของ
 บัญชีไป คนของจำเลยไม่ตรวจลายมือชื่อที่รับรองการแก้ไข เป็นประมาทเลินเล่อ จำเลย
 ต้องใช้เงินแก่ธนาคารโจทก์ซึ่งจ่ายเงินแก่ลูกค้าของโจทก์ไปตามจำนวนในเช็ค

ในเรื่องการลบล้างการชื่กร่อมเช็คนั้น กฎหมายอังกฤษบัญญัติไว้ในมาตรา 78
 ของ Bills of Exchange Act, 1882 ว่าการลบล้างเพิ่มเติมแก้ไขการชื่กร่อม โดย
 ปราศจากอำนาจ หากกระทำไปแล้วจะมีผลเป็นการ เปลี่ยนแปลงในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ
 ของเช็คจะทำให้เช็คนั้นเป็นโมฆะสำหรับบุคคลที่มีไต่ยินยอมกับการแก้ไข เปลี่ยนแปลงล
 ้างการชื่กร่อมนั้น ทั้งนี้ หากผู้กรณีย์ต้องรับผิดชอบเช็คทุกคนไต่ตกลงยินยอมให้มีการ
 แก้ไขลบล้างการชื่กร่อม หรือยกเลิกการชื่กร่อมนั้น ข้อตกลงยินยอมให้มีการแก้ไขล
 ้างการชื่กร่อม หรือยกเลิกการชื่กร่อมนั้น ข้อตกลงนั้นมีผลใช้ไต่¹ ในทางปฏิบัติใน
 ประเทศอังกฤษ ผู้สั่งจ่ายบางครั้งก็ยกเลิกการชื่กร่อม (strikes out a crossing)
 ตามคำขอร้องของผู้รับเงินและเขียนคำว่า "pay cash" บนเช็คแทน ทางปฏิบัติเช่นนี้
 หากพิจารณาตามกฎหมายแล้วจะเห็นว่ากฎหมายมิไต่อนุญาตให้ทำได้ แต่เมื่อมีการยกเลิก
 การชื่กร่อมเช่นนี้ขึ้นแล้ว ก็เป็นการยากที่จะมีตัวบุคคลที่มีอำนาจอย่างแท้จริงในการฟ้อง
 ร้อง ในกรณีนี้มีคดีซึ่งมิไต่มีการรายงานในประเทศอังกฤษ ศาลตัดสินว่า ผู้สลักหลังซึ่ง
 ชื่กร่อมเช็คแล้ว ต่อมาโดยคำร้องขอของผู้รับโอนจึงไต่แก้ไขการชื่กร่อม การกระทำ

¹ James Mc. Loughlin, Introduction to Negotiable Instruments,
 pp. 142 - 143.

ของผู้สละหลัง เช่นนี้ไม่อาจทำให้เช็คนั้นเป็นโมฆะได้¹

ในเรื่องการยกเลิกการชดเชยเช็ค หรือการลบล้างการชดเชยนี้ ผู้เขียนเห็นว่า ไม่น่าจะกระทำได้ หากกระทำไปก็เป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 996 ทั้งนี้ เพราะการชดเชยก็เพื่อความปลอดภัยในการจ่ายเงิน และเพื่อประโยชน์แก่ผู้รับเช็คทุกฝ่าย ในเช็ค หากยอมให้มีการลบล้างการชดเชยได้ วัตถุประสงค์ในการชดเชยก็จะถูกเปลี่ยนไปและจะทำให้ยากต่อการทุจริต เพราะทั้งผู้รับโอนและธนาคารไม่อาจทราบได้เลยว่า ลายมือชื่อซึ่งลงนามรับรองการลบล้างการชดเชยเป็นลายมือชื่อที่แท้จริง และลงนามโดยผู้มีอำนาจ มีปัญหาว่าหากไม่อาจยกเลิกการชดเชยได้ ถ้าผู้ทรงเช็คประสงค์จะให้ผู้รับเงินจากธนาคารเป็นเงินสดแล้วจะทำอย่างไร เรื่องนี้เห็นว่ามีทางแก้ไขคือ ให้ผู้ส่งจ่าย ออกเช็คฉบับใหม่แทน ซึ่งน่าจะง่ายกว่า

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ David A.L. Smout, Chalmers on Bills of Exchange, p.266.